

WYZNACZENIE OBSZARU
ZDEGRADOWANEGO I DO
REWITALIZACJI NA TERENIE
GMINY WĄSOSZ- DIAGNOZA

Spis treści

1. Informacje ogólne	2
2. Zasoby przyrodnicze	2
3. Zabytki na terenie Gminy	3
4. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - metodologia	4
4.1. Demografia	5
4.2. Pomoc społeczna	9
4.3. Bezrobocie	15
Negatywne społeczne skutki bezrobocia:	16
4.4. Bezpieczeństwo publiczne	21
4.5. Frekwencja wyborcza	23
4.6. Oświata	24
5. Przedsiębiorczość	25
6. Strefa środowiskowa	26
7. Sfera funkcjonalno-przestrzenna	27
8. Sfera techniczna	28
9. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych	29
10. Obszar rewitalizacji	34

1. Informacje ogólne

Gmina Wąsosz jest gminą wiejską położoną w makroregionie wschodnim, regionie podlaskim, podregionie suwalskim. Gmina znajduje się w powiecie grajewskim, w województwie podlaskim.

Całkowita powierzchnia Gminy wynosi 118 km², co stanowi 12,2% powierzchni powiatu grajewskiego.

Gmina jest jedną z sześciu gmin powiatu grajewskiego oraz jedną ze stu osiemnastu gmin województwa podlaskiego.

Gmina graniczy z następującymi gminami:

- od północy z gminą Szczuczyn;
- od północnego-wschodu z gminą Grajewo;
- od południa z gminą Radziłów;
- od południowego-zachodu z gminą Przytuły;
- od zachodu z gminą Grabowo.

Na terenie Gminy znajduje się 18 sołectw. Są to następujące jednostki pomocnicze: Bagienice, Bukowo Duże, Jaki, Kędziorowo, Komosewo, Kudłaczewo, Ławsk, Łempice, Modzele, Niebrzydzy, Nieciki, Sulewo-Kownaty, Sulewo-Prusy, Szymany, Wąsosz I, Wąsosz II, Zalesie, Żebry

2. Zasoby przyrodnicze

Gmina charakteryzuje się przewagą otwartych terenów rolnych, z falistym ukształtowaniem terenu oraz kompleksami użytków zielonych. W Gminie występują duże kompleksy leśne: Żebry i Ławsk oraz podmokłe obniżenie związane z pradoliną Biebrzy. Sfera roślinności składa się głównie z gruntów leśnych, które porastają najwyższe wzgórza morenowe i pagórki kemowe. Kompleksy leśne, które rosną na terenie Gminy Wąsosz, należą do II Krainy Przyrodniczo-Leśnej Mazursko-Podlaskiej.

Gleby znajdujące się w Gminie Wąsosz są w małym stopniu zróżnicowane. Na obszarze Gminy przeważają gleby lekkie, które powstały z piasków słabo gliniastych i piasków luźnych. Gleby te należą do niskich klas bonitacyjnych (V, VI klasa). Duża część gruntów ornych posiada na

poziomie próchnicznym dużą liczbę kamieni. Gmina dysponuje złożami bogatymi w kruszywa naturalne (żwir i piasek).

Na powierzchni Gminy nie występuje zagrożenie powodziowe. Natomiast ochrona przeciwpowodziowa w głównej mierze wiąże się z lokalnymi podtopieniami i zalaniem

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody na terenie Gminy występują następujące formy ochrony przyrody:

1. rezerwat przyrody Ławski Las I – o powierzchni około 109 ha, celem ochrony jest zachowanie fragmentów olsu i łągu jesionowo-olszowego;
2. rezerwat przyrody Ławski Las II – o powierzchni około 74 ha, celem ochrony również jest zachowanie fragmentów olsu i łągu jesionowo-olszowego;
3. pomnik przyrody „Dąb wolności” – rośnie w miejscowości Wąsosz na terenie skweru.

3. Zabytki na terenie Gminy

Na terenie Gminy są 2 kościoły wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków i stanowią cenne elementy dziedzictwa kulturowego

Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Wąsoszu jest otoczony kamiennym murem z bramą. Świątynia została wybudowana w stylu późnogotyckim. Elewacja kościoła jest zdobiona ornamentami geometrycznymi z cegły zendrówki. Część środkowa fasady kościoła jest ujęta w wysokie szkarpy, które sięgają podstawy szczytu. Otwór wejściowy jest ostrołukowy, nad którym znajduje się otwór okienny. Wnętrze świątyni jest trójnawowe i posiada neogotyckie sklepienie krzyżowo-żebrowe oraz również neogotyckie wyposażenie.

Kościół Karmelitów p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny jest otoczony ogrodzeniem z betonowych słupków, które połączono metalowymi przęsłami z bramą główną. Świątynia została wybudowana na planie wydłużonego prostokąta i ma niewielką wieżyczkę na sygnaturkę. Obiekt został wymurowany z cegły, otynkowany, a jego elewacje zwieńczono uproszczonym belkowaniem. Wejście jest wykończony łukiem półokrągłym, nad którym jest okno. Wnętrze kościoła przykryte jest płaskim stropem, natomiast jego ściany podzielone są pilastrami i zwieńczone gzymsem. Ołtarz główny został wykonany w stylu barokowym, na którym znajduje się obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem z XVII w., osłonięty srebrną sukienką.

Do innych zabytków zlokalizowanych na terenie Gminy Wąsosz należy zaliczyć:

- Dzwonnicę przy kościele farnym w Wąsoszu oraz mur;
- Układ przestrzenny miejscowości Wąsosz;
- Cmentarz rzymskokatolicki (część najstarsza) w Wąsoszu;
- Kaplicę grobowa Bzurów w Wąsoszu;
- Cmentarz parafialny
- Mauzoleum rodziny Karczewskich i Kozłowskich;
- Cmentarz – mogiła ludności cywilnej z II wojny światowej w Wąsoszu;
- Dwór w miejscowości Modele;
- Dwór w miejscowości Żebry;
- Kaplicę w miejscowości Bagienice;
- Kaplicę przy ulicy Świętojańskiej;
- Plebanie w Wąsoszu;
- Młyn wodny (elektryczny) w Wąsoszu.

Ponadto na terenie Gminy znajduje się 25 stanowisk archeologicznych

4. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - metodologia

Zgodnie z Ustawą o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278) obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1. gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub

2. środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
3. przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
4. technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz nefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.

W celu wyodrębnienia obszarów na terenie gminy Wąsosz o koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej dokonano poprzez porównanie wskaźnika dla danego obszaru ze średnią wartością wskaźnika dla całej gminy.

4.1. Demografia

Zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2023 roku teren gminy zamieszkiwało 3479 osób i jest to o 50 osób mniej niż w roku 2022, kiedy to liczba ludności wynosiła 3529 osób. Najludniejszym sołectwem jest sołectwo Wąsosz II, które zamieszkuje 660 mieszkańców. Kolejnym najludniejszym sołectwem jest Ławsk, które zamieszkuje 553 osoby.

Tabela 1. Liczba ludnością na terenie poszczególnych miejscowości

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Procentowy udział ludności
Bagienice	122	3,5

Bukowo Duże	122	3,5
Jaki	76	2,2
Kędziorowo	208	6,0
Komosewo	111	3,2
Kudłaczewo	40	1,1
Ławsk	553	15,9
Łempice	138	4,0
Modzele	74	2,1
Niebrzydy	30	0,9
Nieciki	170	4,9
Sulewo-Kownaty	127	3,7
Sulewo-Prusy	115	3,3
Szymany	53	1,5
Wąsosz I	420	12,1
Wąsosz II	670	19,3
Zalesie	117	3,4
Żebry	333	9,6

Zdecydowanie największą grupę na terenie Gminy stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 2157 osób, co stanowi 62 % mieszkańców Gminy w roku 2023 i 2203 w roku 2022 (62,4% ogółu ludności). Z definicji GUS są to osoby w wieku zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lata, dla kobiet - 18-59 lat .

Tabela 2. Wskaźnik liczby ludności w wieku produkcyjnym na terenie poszczególnych miejscowości

Miejscowość	Liczba osób w wieku produkcyjnym w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców
Bagienice	78	122	63,9
Bukowo Duże	82	122	67,2
Jaki	50	76	65,8
Kędziorowo	122	208	58,7
Komosewo	57	111	51,4
Kudłaczewo	24	40	60,0
Ławsk	339	553	61,3
Łempice	88	138	63,8
Modzele	55	74	74,3
Niebrzydy	16	30	53,3
Nieciki	106	170	62,4
Sulewo-Kownaty	80	127	63,0
Sulewo-Prusy	74	115	64,3
Szymany	39	53	73,6
Wąsosz I	256	420	61,0
Wąsosz II	398	670	59,4
Zalesie	73	117	62,4
Żebry	220	333	66,1

Jak wspomniano, średnia liczba osób w wieku produkcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców gminy wynosi 62. Najniższy wskaźnik liczby ludności w wieku produkcyjnym występuje w miejscowościach: Wąsosz II, Niebrzydzy, Kudłaczewo, Komosewo, Kędziorowo. Drugą najliczniejszą grupę osób stanowią mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym. Zgodnie z definicją Głównego Urzędu Statystycznego to wiek, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn - 65 lat i więcej, dla kobiet - 60 lat i więcej. W roku 2022 na terenie Gminy zamieszkiwały 676 osoby w wieku poprodukcyjnym. W roku 2023 nastąpił wzrost liczby osób o 13 (689 osób). Wskaźnik średniej liczby ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił w roku 2023 – 19,8 osób na 100 mieszkańców. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby mieszkańców świadczy o starzeniu się społeczeństwa.

Tabela 3. Wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie poszczególnych miejscowości

Miejscowość	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców
Bagienice	17	122	13,9
Bukowo Duże	18	122	14,8
Jaki	11	76	14,5
Kędziorowo	36	208	17,3
Komosewo	21	111	18,9
Kudłaczewo	10	40	25,0
Ławsk	121	553	21,9
Łempice	26	138	18,8
Modzele	13	74	17,6
Niebrzydzy	6	30	20,0
Nieciki	29	170	17,1
Sulewo-Kownaty	20	127	15,7
Sulewo-Prusy	19	115	16,5
Szymany	6	53	11,3
Wąsosz I	92	420	21,9
Wąsosz II	157	670	23,4
Zalesie	28	117	23,9
Żebry	59	333	17,7

Najmniej korzystna sytuacja występuje na terenie miejscowości: Zalesie, Wąsosz II, Wąsosz I, Ławsk, Kudłaczewo.

Najmniej liczną grupą pod względem liczebności grupą ludności są osoby w wieku w którym

ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0 - 17 lat, czyli osoby w wieku przedprodukcyjnym. W roku 2023 na terenie Gminy zamieszkiwało 650 osób w wieku przedprodukcyjnym, co oznacza spadek o 13 osób w stosunku do roku 2022, kiedy zameldowanych było 633 osoby w wieku przedprodukcyjnym. W roku 2023 wartość wskaźnika liczby osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców dla całej Gminy wynosiła 18,2%.

Tabela 4. Wskaźnik liczby osób w wieku przedprodukcyjnym na terenie Gminy

Miejscowość	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców
Bagienice	27	122	22,1
Bukowo Duże	22	122	18,0
Jaki	15	76	19,7
Kędziorowo	50	208	24,0
Komosewo	33	111	29,7
Kudłaczewo	6	40	15,0
Ławsk	93	553	16,8
Łempice	24	138	17,4
Modzele	6	74	8,1
Niebrzydy	8	30	26,7
Nieciki	35	170	20,6
Sulewo-Kownaty	27	127	21,3
Sulewo-Prusy	22	115	19,1
Szymany	8	53	15,1
Wąsosz I	72	420	17,1
Wąsosz II	115	670	17,2
Zalesie	16	117	13,7
Żebry	54	333	16,2

Najmniej osób w wieku przedprodukcyjnym zamieszkiwało na terenie następujących sołectw: Żebry, Zalesie, Wąsosz I, Wąsosz II, Zalesie, Modzele, Ławsk, Kudłaczewo, Szymany.

Wskaźnik obciążenia demograficznego

Zgodnie z definicją Głównego Urzędu Statystycznego, wskaźnik obciążenia demograficznego to Stosunek liczby dzieci (0-14 lat) i osób w starszym wieku (65 i więcej lat) do liczby osób w wieku 15-64 lata.

Współczynnik może być liczony także w odniesieniu do ekonomicznych grup wieku i jest to stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym.

Jako nieprodukcyjny przyjmuje się wiek 0-17 lat (wiek przedprodukcyjny) oraz 60 lat i więcej dla kobiet i 65 lat i więcej dla mężczyzn (wiek poprodukcyjny); wiek produkcyjny to 18-59/64 lata (18-59 lat - dla kobiet i 18-64 lata - dla mężczyzn).

Tabela 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie Gminy

Miejscowość	Liczba osób w wieku przed i poprodukcyjnym w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik obciążenia demograficznego na 100 mieszkańców
Bagienice	44	122	36,1
Bukowo Duże	40	122	32,8
Jaki	26	76	34,2
Kędziorowo	86	208	41,3
Komosewo	54	111	48,6
Kudłaczewo	16	40	40,0
Ławsk	214	553	38,7
Łempice	50	138	36,2
Modzele	19	74	25,7
Niebrzydy	14	30	46,7
Nieciki	64	170	37,6
Sulewo-Kownaty	47	127	37,0
Sulewo-Prusy	41	115	35,7
Szymany	14	53	26,4
Wąsosz I	164	420	39,0
Wąsosz II	272	670	40,6
Zalesie	44	117	37,6
Żebry	113	333	33,9

Wskaźnik obciążenia demograficznego wynosi dla Gminy 38. Najmniej korzystna sytuacja panuje na terenie sołectw: Wąsosz II, Niebrzydy, Komosewo, Kudłaczewo, Kędziorowo.

4.2. Pomoc społeczna

Instytucją odpowiedzialną za pomoc społeczną na terenie Gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąsosz. Zgodnie z ustawą o Pomocy społecznej (Dz.U.2024.1283), pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

1. ubóstwa;
2. sieroctwa;
3. bezdomności;
4. bezrobocia;
5. niepełnosprawności;
6. długotrwałej lub ciężkiej choroby;

7. przemocy w rodzinie;
8. potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
9. potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
10. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
11. trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
12. trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
13. alkoholizmu lub narkomanii;
14. zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
15. klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej.

Kryterium dochodowe, na rok 2023 wynosiło:

- ✓ dla osoby samotnie gospodarującej – 776 zł,
- ✓ dla osoby w rodzinie - 600 zł.
- ✓ rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie

W systemie pomocy społecznej przez rodzinę rozumie się osoby spokrewnione i niespokrewnione, pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące oraz gospodarujące.

Z pomocy społecznej można otrzymać następujące świadczenia:

1. Zasiłek stały przysługuje: pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.
2. Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

3. Zasiłek celowy może być udzielony osobie lub rodzinie w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej.
- zasiłki celowe mogą być przyznawane na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw mieszkania, a także kosztów pogrzebu.
 - mogą być przyznane również z przeznaczeniem na wyrównanie strat poniesionych w wyniku zdarzenia losowego bądź klęski żywiołowej lub ekologicznej. Może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.
 - w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie lub rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy. W wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, który nie podlega zwrotowi lub pod warunkiem zwrotu części bądź całości wypłaconego zasiłku.

Na terenie Gminy z zasiłków okresowych pomocy społecznej w roku 2023 korzystało 155 osób, to aż o 11 mniej niż w roku 2022, kiedy to z wypłaty zasiłków okresowych korzystało 166 osób. Najczęstszym powodem objęcia zasiłkiem było:

- ✓ ubóstwo - 54 zasiłki,
- ✓ wielodzietność – 49 zasiłków,
- ✓ bezrobocie – 24 zasiłki.

Wskaźnik osób pobierających zasiłki na 100 mieszkańców dla Gminy wynosił 4,5. Widoczna jest zatem poprawa sytuacji życiowej mieszkańców w stosunku do roku 2022, kiedy wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki na 100 mieszkańców wynosiła 4,7.

Tabela 6. Wskaźnik liczby ludności pobierającej zasiłki na 100 mieszkańców na terenie poszczególnych miejscowości

Miejscowość	Liczba osób pobierających zasiłki w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik osób pobierających zasiłki na 100 mieszkańców
Bagienice	7	122	5,7
Bukowo Duże	8	122	6,6
Jaki	2	76	2,6
Kędziorowo	7	208	3,4
Komosewo	8	111	7,2
Kudłaczewo	3	40	7,5
Ławsk	29	553	5,2

Łempice	7	138	5,1
Modzele		74	0,0
Niebrzyd	3	30	10,0
Nieciki	4	170	2,4
Sulewo-Kownaty	9	127	7,1
Sulewo-Prusy	7	115	6,1
Szymany	4	53	7,5
Wąsosz I	19	420	4,5
Wąsosz II	18	670	2,7
Zalesie	3	117	2,6
Żebry	17	333	5,1

Najwyższy wskaźnik osób pobierających zasiłki na 100 mieszkańców odnotowano w miejscowościach: Szymany, Sulewo-Prusy, Sulewo-Kownaty, Niebrzyd, Kudłaczewo, Komosewo, Bukowo Duże.

Jak wspomniano najczęstszym powodem pobierania zasiłków na terenie Gminy jest ubóstwo.

Zgodnie z definicją ONZ „*Ubóstwo to ograniczenie wyboru i szans życiowych, to naruszenie ludzkiej godności. Oznacza brak możliwości skutecznego uczestnictwa w społeczeństwie. Oznacza też niedostatek żywności i ubrań potrzebnych rodzinie, brak możliwości uczęszczania do szkoły i korzystania ze służby zdrowia, brak dostępu do ziemi, którą można uprawiać lub pracy, żeby móc zarobić na życie, brak dostępu do kredytu. Ubóstwo oznacza również zagrożenie, bezsilność i wykluczenie jednostek, rodzin i społeczności. Oznacza podatność na przemoc i często wiąże się z życiem w niepewnych warunkach bez dostępu do czystej wody i urządzeń sanitarnych.*”

Zgodnie z definicją PWE ubóstwo to zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny.

W nauce i polityce interpretacja pojęcia „ubóstwo” jest uwarunkowana różnymi postawami aksjologicznymi. Spór dotyczy zarówno istoty ubóstwa (ubóstwo absolutne i względne), jego kryteriów i mierników (poziom dochodów, poziom i struktura wydatków, minimum biologiczne, minimum socjalne, subiektywne poczucie ubóstwa), przyczyn ubóstwa (cechy systemu społeczno-gospodarczego, zachowania i postawy ubogich), jak i sposobów walki z ubóstwem, zwłaszcza roli państwa, samopomocy i solidarności społecznej oraz samoodowiedzialności jednostki. Ubóstwo może przybierać różne, stopniowalne postaci: niedostatku, biedy, nędzy, które wzajemnie się warunkują i powodują różne skutki społeczne

— od poczucia bezradności i utraty motywacji do działania, przez choroby, wykluczenie społeczne do, w skrajnych przypadkach, śmierci.

Za punkt wyjścia do ustalania granic ubóstwa skrajnego bierze się poziom minimum egzystencji obliczony przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych dla 1-osobowego gospodarstwa pracowniczego, a następnie mnoży się tę wartość przez liczbę osób w gospodarstwie domowym wg oryginalnej skali ekwiwalentności OECD. Wartość minimum egzystencji w 2023 r. dla gospodarstwa z jednym młodszym dzieckiem (wiek 4-6 lat) wyniosła 2 240,69 zł (tj. 746,90 zł na osobę). W przypadku rodziny z dzieckiem starszym (wiek 13-15 lat) jest to 2 444,55 zł (814,85 zł na osobę). Dla osoby samotnie gospodarującej w wieku produkcyjnym minimum egzystencji wyniosło 901,04 zł, a w wieku emeryckim 854,08 zł.

Zasiłki z tytułu ubóstwa w roku 2023 pobierało 54 osoby na terenie Gminy. Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki stałe z tytułu ubóstwa dla Gminy wynosił 1,6 %. W roku 2022 wskaźnik ten również wynosił 1,6 %, a zasiłki pobierało 58 osób z terenu Gminy

Tabela 7. Wskaźnik liczby mieszkańców pobierających zasiłki z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców

Miejscowość	Liczba osób pobierających zasiłki z tytułu ubóstwa w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców
Bagienice	3	122	2,5
Bukowo Duże	3	122	2,5
Jaki	1	76	1,3
Kędziorowo	2	208	1,0
Komosewo	4	111	3,6
Kudłaczewo		40	0,0
Ławsk	11	553	2,0
Łempice	2	138	1,4
Modzele		74	0,0
Niebrzydy	1	30	3,3
Nieciki	2	170	1,2
Sulewo-Kownaty	3	127	2,4
Sulewo-Prusy	3	115	2,6
Szymany		53	0,0
Wąsosz I	5	420	1,2
Wąsosz II	7	670	1,0
Zalesie	1	117	0,9
Żebry	6	333	1,8

Średni wskaźnik pobierających zasiłki z tytułu ubóstwa na terenie Gminy wynosił, jak wspomniano 1,6%. Najwyższy wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców odnotowano w miejscowościach: Sulewo- Kownaty, Sulewo-Prusy, Niebrzydy, Komosewo, Bukowo Duże, Bagienice.

Wysokość dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej wynosi 95,00 zł miesięcznie.

Dodatek przysługuje na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego.

Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) albo opiekunowi prawnemu dziecka

Tabela 8. Wskaźnik liczby mieszkańców pobierających zasiłki z tytułu wielodzietności na 100 mieszkańców

Miejscowość	Liczba osób pobierających zasiłki z tytułu wielodzietności w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu wielodzietności na 100 mieszkańców
Bagienice	3	122	2,5
Bukowo Duże	2	122	1,6
Jaki	1	76	1,3
Kędziorowo	4	208	1,9
Komosewo	3	111	2,7
Kudłaczewo	1	40	2,5
Ławsk	7	553	1,3
Łempice	3	138	2,2
Modzele	0	74	0,0
Niebrzydy	1	30	3,3
Nieciki	1	170	0,6
Sulewo-Kownaty	5	127	3,9
Sulewo-Prusy	3	115	2,6
Szymany	2	53	3,8
Wąsosz I	4	420	1,0
Wąsosz II	3	670	0,4
Zalesie	2	117	1,7
Żebry	4	333	1,2

Średni wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu wielodzietności wynosił dla Gminy 1,4%.

Najwięcej zasiłków z tego tytułu wypłacono dla mieszkańców sołectw: Sulewo- Kownaty, Sulewo-Prusy, Szymany, Niebrzydy, Łempice, Kudłaczewo, Komosewo, Bagienice

Kolejnym najczęstszym powodem pobierania zasiłków jest bezrobocie. Szczególnie niebezpieczne jest zjawisko bezrobocia długotrwałego, które to pociąga za sobą dalsze konsekwencje: marginalizację, ubóstwo, zachowania patologiczne. Liczba osób uprawnionych do pobierania zasiłku z tytułu bezrobocia w latach 2022-2023 wynosiła odpowiednio- 27 osób w roku 2022 i 24 osoby w roku 2023. Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców dla Gminy w roku 2023 wynosił 0,7%, natomiast w roku 2022 wskaźnik również wynosił 0,7%.

Tabela 9. Wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców

Miejscowość	Liczba osób pobierających zasiłki z tytułu bezrobocia w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców
Bagienice		122	0,0
Bukowo Duże	1	122	0,8
Jaki		76	0,0
Kędziorowo		208	0,0
Komosewo	1	111	0,9
Kudłaczewo	1	40	2,5
Ławsk	8	553	1,4
Łempice		138	0,0
Modzele		74	0,0
Niebrzyd	1	30	3,3
Nieciki		170	0,0
Sulewo-Kownaty		127	0,0
Sulewo-Prusy	1	115	0,9
Szymany		53	0,0
Wąsosz I	5	420	1,2
Wąsosz II	3	670	0,4
Zalesie		117	0,0
Żebry	3	333	0,9

Najwyższy wskaźnik liczby osób pobierających zasiłki z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców odnotowano w miejscowościach: Wąsosz I, Ławsk, Kudłaczewo, Niebrzyd,

4.3. Bezrobocie

Bezrobocie jest to niemożność znalezienia pracy zarobkowej przez ludzi w wieku produkcyjnym, zdolnych i chętnych do pracy oraz aktywnie jej poszukujących. Bezrobotni stanowią więc część ludności w wieku produkcyjnym.

Do negatywnych ekonomicznych skutków bezrobocia należy zaliczyć:

- większe wydatki państwa na pomoc socjalną i walkę z bezrobociem
- rozwój tzw. szarej strefy
- utrata umiejętności i kwalifikacji wśród osób bezrobotnych
- zmniejszanie się wpływów i deficyt budżetowy.

Negatywne społeczne skutki bezrobocia:

- poczucie wykluczenia ze społeczeństwa
- utrata statusu społecznego
- pogarszające się relacje z rodziną i bliskimi
- pogarszanie się stanu zdrowia społeczeństwa
- patologie społeczne
- bieda i ubóstwo
- emigracja zarobkowa
- odkładanie decyzji o założeniu rodziny

Jak wynika z informacji uzyskanych w Urzędzie Pracy w Grajewie w latach 2022- 2023 na terenie gminy zarejestrowanych było odpowiednio 120 i 121 osób bezrobotnych. Jak wynika z powyższego liczba osób bezrobotnych spadła o 1 osobę. Jednakże mając na uwadze fakt, iż liczba ludności w tym samym okresie spadła o 50 osób, należy uznać, iż sytuacja nie uległa poprawie.

Wskaźnik liczby osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w roku 2023 wynosił 3,5.

Tabela 10. Wskaźnik liczby bezrobotnych na 100 mieszkańców

Miejscowość	Liczba osób bezrobotnych w 2023 r.	Liczba osób ogółem	Wskaźnik osób bezrobotnych 100 mieszkańców
Bagienice	2	122	1,6
Bukowo Duże	6	122	4,9
Jaki		76	
Kędziorowo	5	208	2,4
Komosewo	5	111	4,5
Kudłaczewo	1	40	2,5
Ławsk	33	553	6,0
Łempice	2	138	1,4
Modzele	1	74	1,4
Niebrzyd	1	30	3,3
Nieciki	2	170	1,2
Sulewo-Kownaty	1	127	0,8
Sulewo-Prusy	5	115	4,3

Szymany	2	53	3,8
Wąsosz I	18	420	4,3
Wąsosz II	21	670	3,1
Zalesie	3	117	2,6
Żebry	13	333	3,9

Najwięcej osób bezrobotnych na 100 mieszkańców zamieszkuje na terenie miejscowości: Bukowo Duże, Ławsk, Wąsosz I, Sulewo- Prusy, Komosewo

Dużym problemem na terenach wiejskich jest ponadto bezrobocie ukryte. Bezrobocie utajone dotyczy osób, które są nieaktywne zawodowo, ale też nieobjęte ewidencją, nie figurują w powiatowych urzędach pracy jako poszukujące nowego zatrudnienia. Ten rodzaj bezrobocia nazywany jest agrarnym, ponieważ często występuje w rolnictwie. Problem bezrobocia uderza nie tylko w samych bezrobotnych, ale również w członków ich rodzin, które zmuszone są do życia na niższym poziomie, a niekiedy prowadzi do ubóstwa.

Za długotrwale bezrobotnego uznaje się osobę, która w okresie ostatnich dwóch lat pozostawała w rejestrze powiatowego urzędu pracy przez minimum 12 miesięcy. Do okresu tego nie liczy się czas odbywania stażu i przygotowania zawodowego. W przypadku bezrobocia długotrwałego skutki społeczne nasilają się i uderzają w bezrobotnych ze zdwojoną siłą. Według krzywej Clarke'a osoby tracące pracę w miarę upływu czasu przechodzą przez fazy szoku, optymizmu, pesymizmu i fatalizmu. Dwie ostatnie reakcje przypisywane są zazwyczaj długotrwałemu pozostawaniu bez pracy. W miarę upływu czasu nastawienie to nasila się, co negatywnie wpływa na możliwość znalezienia pracy. W województwie podlaskim w rejestrach urzędów pracy w 2023 r. było 17 tys. osób długotrwale bezrobotnych - 55% ogółu zarejestrowanych. Wśród czynników utrudniających znalezienie zatrudnienia wskazuje się zamieszkiwanie na terenach wiejskich, gdzie jest niewielu pracodawców i mało miejsc pracy. W powiatach typowo wiejskich odsetek długotrwale bezrobotnych przekracza 65%. Dlatego bardzo ważnym jest, żeby bezrobocie było jak najkrótsze, a liczba osób bezrobotnych długotrwale w stosunku do ogólnej liczby osób bezrobotnych jak najmniejsza.

Tabela 11. Wskaźnik liczby osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych

Miejscowość	Liczba osób długotrwale bezrobotnych w 2023 r.	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Wskaźnik osób bezrobotnych długotrwale 100 mieszkańców
Bagienice	1	2	50
Bukowo Duże	4	6	66,7
Jaki			
Kędziorowo	0	5	0,0

Komosewo	3	5	60,0
Kudłaczewo	1	1	100,0
Ławsk	15	33	45,5
Łempice	1	2	50,0
Modzele	1	1	100,0
Niebrzydy	1	1	100
Nieciki	1	2	50,0
Sulewo-Kownaty	0	1	0,0
Sulewo-Prusy	3	5	60,0
Szymany	0	2	0,0
Wąsosz I	6	18	33,3
Wąsosz II	10	21	47,6
Zalesie	0	3	0,0
Żebry	10	13	76,9

W roku 2023 teren Gminy zamieszkiwało 57 osób długotrwale bezrobotnych. Średni wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych dla Gminy w roku 2023 wynosił 47,1%. Oznacza to, iż prawie połowa zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Dla porównania w roku 2022 zarejestrowanych było 63 osoby długotrwale bezrobotne, a udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił aż 52,5%. Oznacza to, iż najprawdopodobniej część długotrwale znalazła zatrudnienie.

Najmniej korzystna sytuacja pod względem bezrobocia długotrwałego w roku 2023 występowała na terenie następujących miejscowości: Żebry, Sulewo- Prusy, Nieciki, Niebrzydy, Modzele, Komosewo, Kudłaczewo.

W pozostałych sołectwach wskaźnik jest poniżej średniej dla Gminy, jednak w niektórych z nich jest i tak bardzo niekorzystny, ponieważ wynosi 50%.

Grupami będącymi w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy są osoby powyżej 50 roku życia oraz osoby bezrobotne do 30 roku życia.

Osoby bezrobotne do 30 roku życia podobnie, jak osoby długotrwale bezrobotne są to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Osoby młode nie mają jeszcze ugruntowanej pozycji na rynku pracy ani też dłuższego stażu i doświadczenia. W ich przypadku istnieje ryzyko zatrudnienia za mniejsze stawki lub na umowy śmieciowe.

W roku 2023 zarejestrowanych było 45 bezrobotnych do 30 roku życia. Wskaźnik udziału liczby bezrobotnych do 30 roku życia w ogólnej liczbie osób bezrobotnych wynosił dla Gminy 37,2%. W roku 2022 na terenie Gminy zarejestrowanych było 46 osób bezrobotnych do 30 roku

życia. Wskaźnik udziału liczby bezrobotnych do 30 roku życia w ogólnej liczbie osób bezrobotnych wynosił 38,3%.

Tabela 12. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych do 30 roku życia na 100 zarejestrowanych bezrobotnych

Miejscowość	Liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia w 2023 r.	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Wskaźnik osób bezrobotnych do 30 roku życia 100 mieszkańców
Bagienice	1	2	50,0
Bukowo Duże	4	6	83,3
Jaki			
Kędziorowo	0	5	0,0
Komosewo	3	5	20,0
Kudłaczewo	1	1	0,0
Ławsk	15	33	21,2
Łempice	1	2	0,0
Modzele	1	1	0,0
Niebrzydy	1	1	0,0
Nieciki	1	2	50,0
Sulewo-Kownaty	0	1	100,0
Sulewo-Prusy	3	5	80,0
Szymany	0	2	100,0
Wąsosz I	6	18	38,9
Wąsosz II	10	21	42,9
Zalesie	0	3	66,7
Żebry	10	13	38,5

Najmniej korzystna sytuacja występuje na terenie miejscowości: Zalesie, Wąsosz II, Szymany, Sulewo-Prusy, Sulewo- Kownaty, Nieciki, Bukowo Duże, Bagienice.

Kolejną grupą będącą w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy są osoby powyżej 50 roku życia. Mimo, że aktywność zawodowa osób 50+ wzrasta to tylko co 3 kobieta i co 2 mężczyzna pracuje w wieku powyżej 50 roku życia. Mając to na uwadze wprowadzane są dodatkowe formy aktywizacji zawodowej osób 50+. Na mocy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 735 z późn. zm.) osoby powyżej 50 roku życia, rejestrując się w powiatowym urzędzie pracy, jako osoby bezrobotne, mogą uzyskać wsparcie w powrocie na rynek pracy i skorzystać z większości dostępnych form pomocy. Do najpopularniejszych należą m.in.: szkolenia, prace interwencyjne, roboty publiczne, staż, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace społecznie użyteczne, wsparcie finansowe na podjęcie działalności gospodarczej.

Dodatkowo, dostępne są instrumenty wsparcia dedykowane wyłącznie osobom po 50 roku życia lub wspierające ich zatrudnienie, takie jak:

- bezrobotnym w wieku powyżej 50 roku życia oraz posiadającym jednocześnie co najmniej 20 letni okres uprawniający do zasiłku dla bezrobotnych, termin wypłacania tego zasiłku jest wydłużony ze 180 dni do 365 dni,
- osoby powyżej 50 roku życia znajdują się w grupie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, dzięki czemu mają pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych,
- dofinansowanie wynagrodzenia dla pracodawcy za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego, który ukończył 50 rok życia, przez okres 12 miesięcy (jeżeli bezrobotny ukończył 50 lat, a nie ukończył 60 lat) lub 24 miesięcy (jeżeli bezrobotny ukończył 60 rok życia). Dofinansowanie ze środków Funduszu Pracy wynosi maksymalnie do 50% minimalnego wynagrodzenia za pracę miesięcznie, zaś pracodawca finansuje z własnych środków pozostałą część wynagrodzenia przysługującego takiemu pracownikowi,
- wydłużenie okresu korzystania z prac interwencyjnych, tj. przez 24 miesiące dla bezrobotnych powyżej 50 roku życia, a w przypadku, gdy refundacja wynagrodzenia i składek na ubezpieczenia społeczne jest dokonywana za co drugi miesiąc, nawet na okres do 4 lat,
- zwolnienie pracodawców zatrudniających osoby w wieku powyżej 50 roku życia z obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych przez okres 12 miesięcy, począwszy od pierwszego miesiąca po zawarciu umowy o pracę, za osoby zatrudnione, które ukończyły 50 rok życia i w okresie 30 dni przed zatrudnieniem pozostawały w ewidencji bezrobotnych. Pracodawcy zatrudniający osoby w wieku powyżej 55 lat (kobiety) i 60 lat (mężczyźni) są całkowicie zwolnieni z obowiązku odprowadzania za nich składek na te Fundusze.

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przewiduje także wsparcie w inwestowaniu w umiejętności i kwalifikacje osób pracujących (pracodawców i pracowników) poprzez Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS), stanowiący wydzieloną część Funduszu Pracy. Celem utworzenia KFS jest zapobieganie utracie zatrudnienia przez osoby pracujące z powodu kompetencji nieadekwatnych do wymagań zmieniającej się gospodarki

W roku 2023 na terenie Gminy zarejestrowanych było 30 osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia. Stanowiło to 24,8 % ogółu osób bezrobotnych. Dla porównania w roku 2022 zarejestrowanych było 25 osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia, daje to wskaźnik udziału osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w wysokości

24,8%. Mając powyższe na uwadze widoczne jest pogorszenie wskaźnika. Oznacza ono coraz mniejsze chęci szukania zatrudnienia wśród osób powyżej 50 roku życia.

Tabela 13. Wskaźnik liczby bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 zarejestrowanych bezrobotnych

Miejscowość	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w 2023 r.	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Wskaźnik osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia 100 mieszkańców
Bagienice	0	2	0
Bukowo Duże	0	6	0
Jaki			
Kędziorowo	1	5	20
Komosewo	0	5	0
Kudłaczewo	1	1	100
Ławsk	12	33	36,4
Łempice	2	2	100
Modzele	0	1	0
Niebrzydzy	1	1	100
Nieciki	0	2	0
Sulewo-Kownaty	0	1	0
Sulewo-Prusy	0	5	0
Szymany	0	2	0
Wąsosz I	3	18	16,7
Wąsosz II	6	21	28,6
Zalesie	0	3	0,0
Żebry	4	13	30,8

Najmniej korzystna sytuacja pod tym względem występowała na terenie miejscowości: Żebry, Niebrzydzy, Łempice, Kudłaczewo, Wąsosz II

4.4. Bezpieczeństwo publiczne

Jakość życia mieszkańców związana jest nierozdzielnie z poczuciem ich osobistego bezpieczeństwa. Dlatego ważne i nieodzowne są działania zmierzające do ciągłego doskonalenia i poprawy istniejącego stanu bezpieczeństwa publicznego

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych kryteriów oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Stanowi ono ważny czynnik wpływający na jakość życia mieszkańców.

Poziom bezpieczeństwa oceniono w oparciu o dane uzyskane z Komendy Powiatowej Policji w Grajewie. Omówiono tu przestępczość i wykroczenia na terenie Gminy

Przestępczość

Zgodnie z prawem za przestępstwo uznaje się: czyn człowieka (zarówno działanie jak i zaniechanie), który jest:

- ✓ zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie popełnienia czynu;
- ✓ bezprawny, czyli wyczerpujący przesłanki określone w przepisach karnych;
- ✓ zawiniony, to znaczy, że sprawca działał umyślnie, a więc z zamiarem jego popełnienia, inaczej mówiąc, chciał go popełnić (zamiar bezpośredni) lub dopuszczał możliwość jego popełnienia(zamiar ewentualny) bądź też nieumyślnie, to znaczy kiedy popełnił czyn na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że popełnienie czynu przewidywał lub mógł przewidzieć;
- ✓ społecznie szkodliwy w stopniu większym niż znikomy.

Przestępstwa dzielą się na zbrodnie i występki. Zbrodnią jest czyn zagrożony karą co najmniej 3 lat pozbawienia wolności. Występkiem jest natomiast czyn zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc, karą ograniczenia wolności lub karą grzywny powyżej 30 stawek dziennych, to jest kwotą którą ustala sąd, biorąc pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe.

Wykroczenia

Zgodnie z definicją wykroczenie to czyn szkodliwy społecznie, nie będący przestępstwem, zagrożony karą aresztu, ograniczenia wolności do jednego miesiąca, grzywną lub naganą.

Tabela 14. Liczba przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców dokonanych na terenie poszczególnych sołectw

Miejscowość	Liczba przestępstw i wykroczeń w 2023 r.	Liczba mieszkańców ogółem	Wskaźnik przestępczości 100 mieszkańców
Bagienice		122	0,00
Bukowo Duże	2	122	1,64
Jaki		76	0,00
Kędziorowo		208	0,00
Komosewo	1	111	0,90
Kudłaczewo		40	0,00
Ławsk	3	553	0,54
Łempice		138	0,00
Modzele		74	0,00
Niebrzydy		30	0,00
Nieciki		170	0,00
Sulewo-Kownaty		127	0,00

Sulewo-Prusy		115	0,00
Szymany		53	0,00
Wąsosz I	4	420	0,95
Wąsosz II	5	670	0,75
Zalesie	1	117	0,85
Żebry	1	333	0,30

W roku 2023 na terenie Gminy dokonano 15 przestępstw i wykroczeń, dla porównania w roku 2022 doszło do 13 przestępstw i wykroczeń. Oznacza to nieznaczny wzrost przestępczości. Gminny wskaźnik liczby przestępstw na 100 mieszkańców w roku 2023 wynosił 0,4% . W roku 2022 wynosił on 0,3%.

Średni wskaźnik przestępstw i wykroczeń na 100 mieszkańców przekroczony został na terenie miejscowości: Zalesie, Wąsosz I, Wąsosz II, Bukowo Duże, Komosewo, Ławsk,

4.5. Frekwencja wyborcza

O zainteresowaniu społeczeństwa sferą polityki i życiu politycznym można wnioskować na podstawie danych dotyczących frekwencji wyborczej.

W roku 2024 w wyborach Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów miast w gminach i miastach wzięło udział 56,4% uprawnionych do głosowania z terenu gminy . Są to wyniki wyższe niż powiatowe, wojewódzkie i krajowe.

Wynosiły one odpowiednio:

- Powiatowe - 52,7%,
- Wojewódzkie - 51,67%,
- Polska - 51,99 %.

Na terenie Gminy zarejestrowano następujące okręgi wyborcze:

Tabela 15. Obwodowe Komisje Wyborcze podczas wyborów samorządowych w roku 2024

Numer komisji	Obwodowa Komisja Wyborcza	Granice	Frekwencja
1	Urząd Gminy, pl. Plac Rzędziana 8, 19-222 Wąsosz	Wąsosz, Ulice: Farna, Felczyńska, 11 Listopada, Mazowiecka, Piaskowa, Plac Rzędziana, Rzeczna, Sienkiewicza, Świętojańska, Zamkowa, Zdrojowa, Kolonia Gródź, Kolonia Łazy	59,49%
2	Szkoła Podstawowa, Ławsk 107, 19-222 Wąsosz	Ławsk, Jaki, Modzele, Niebrzydzy, Nieciki, Szymany	53,62%
3	Szkoła Podstawowa w Sulewie-Kownatach, Sulewo-Prusy 18, 19-222 Wąsosz	Bagienice, Kędziorowo, Kudłaczewo, Sulewo-Kownaty, Sulewo-Prusy, Zalesie	61,46%

4	Szkoła Podstawowa w Wąsoszu, ul. Piaskowa 13, 19-222 Wąsosz	Komosewo, Łempice	51,83%
5	Remiza Strażacka, Żebry 23, 19-222 Wąsosz	Bukowo Duże, Żebry	49,6%

Niższa aktywność społeczna i obywatelska obserwowana jest w okręgach 2, 4, i 5 obejmujących: Ławsk, Jaki, Modzele, Niebrzydy, Nieciki, Szymany, Komosewo, Łempice, Bukowo Duże, Żebry. Obszary te zostały uznane za kryzysowe pod względem aktywności społecznej.

4.6. Oświata

Oświata to jedna z kluczowych dziedzin zarówno w wymiarze ogólnokrajowym, jak i lokalnym. Im bardziej wykształcone społeczeństwo, tym szybciej i lepiej potrafi się przystosować do realiów dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej i społecznej.

Infrastruktura szkolna, przede wszystkim budynki i ich wyposażenie, jak również dostępne dla uczniów obiekty sportowe, to majątek gminy bezpośrednio służący potrzebom uczniów i nauczycieli. Jej stan wpływa na warunki nauczania i pośrednio na efekty kształcenia. Na terenie Gminy funkcjonują następujące szkoły podstawowe:

- ✓ Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Wąsoszu
- ✓ Szkoła Podstawowa w Niecikach – prowadzona przez Stowarzyszenie Edukator,
- ✓ Szkoła Podstawowa w Sulewie – Kownatach
- ✓ Szkoła Podstawowa w Ławsku.

Tabela 16. Wyniki egzaminu ośmioklasisty – 2023/2024

	Język polski	matematyka	j. angielski
Szkoła Podstawowa w Niecikach	Brak danych	Brak danych	Brak danych
Szkoła Podstawowa w Sulewie- Kownatach	68%	69%	55%
Szkoła Podstawowa w Wąsoszu	61%	49%	57%
Średnie wyniki dla Gminy	63%	55%	56%

	Polska	województwo	powiat
Język polski	66	57,44	56
Matematyka	53	49,3	45
Język angielski	66	63,49	58

Jak wynika z powyższych zestawień, wyniki egzaminów ośmioklasisty u uczniów z terenu Gminy są niższe niż średnie wyniki dla kraju, natomiast wyższe niż dla powiatu grajewskiego oraz województwa. Za obszar kryzysowy należy uznać szkołę w Wąsoszu, która osiągnęła wyniki niższe niż średnie dla Gminy. W Szkole Podstawowej w Ławsku egzamin nie był przeprowadzany.

5. Przedsiębiorczość

Drugą najważniejszą sferą wymagającą analizy w celu uzyskania informacji na temat kondycji danego obszaru jest sfera gospodarcza. Obrazuje ona aktywność ekonomiczną mieszkańców, która wyznacznikiem jakości życia ludzi. Jak wynika z informacji uzyskanych w Urzędzie Gminy w Wąsoszu w roku 2023 na terenie Gminy zarejestrowanych było 81 podmiotów gospodarczych. Zdecydowanie największą grupę stanowią prywatne podmioty gospodarcze. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców dla gminy Wąsosz wynosił w roku 2023 - 2,33.

Tabela 17. Podmioty gospodarcze na terenie Gminy

Miejscowość	Liczba podmiotów gospodarczych w 2023 r.	Liczba mieszkańców ogółem	Wskaźnik podmiotów gospodarczych 100 mieszkańców
Bagienice	2	122	1,6
Bukowo Duże	1	122	0,8
Jaki	0	76	0,0
Kędziorowo	4	208	1,9
Komosewo	0	111	0,0
Kudłaczewo	0	40	0,0
Ławsk	10	553	1,8
Łempice	2	138	1,4
Modzele	1	74	1,4
Niebrzydy	0	30	0,0
Nieciki	6	170	3,5
Sulewo-Kownaty	0	127	0,0
Sulewo-Prusy	0	115	0,0
Szymany	12	53	22,6
Wąsosz I	15	420	3,6
Wąsosz II	16	670	2,4
Zalesie	3	117	2,6
Żebry	9	333	2,7

Obszarami kryzysowymi pod względem przedsiębiorczości są: Sulewo-Prusy, Sulewo-Kownaty, Niebrzydzy, Kudłaczewo, Komosewo, Jaki, Bukowo Duże, Łempice, Modzele.

6. Strefa środowiskowa

Jednym z zagrożeń środowiskowych na terenie Gminy są wyroby zawierające azbest.

Azbest jest nazwą handlową materiałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Wśród wyrobów azbestowych można wyróżnić 2 grupy produktów:

1. „wyroby miękkie” – których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1000 kg/m³, to słabo związane produkty azbestowe o wysokim ponad 60% udziale azbestu w produkcie oraz niskiej zawartości substancji wiążącej, do których zaliczamy tynki, maty, płyty azbestowe, papy.
2. „wyroby twarde” – których gęstość objętościowa jest większa niż 1000 kg/m³, zawierające wysoki udział substancji wiążącej, zaś niski udział azbestu (do 15%), do których należą płyty faliste i płaskie, rury wodociągowe, elementy kanalizacji. Spójność włókien azbestowych jest tak wysoka, że praktycznie uwalniają się one do środowiska (wyjątkiem jest obróbka, np.: cięcie lub proces naruszania mechanicznego). Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Azbest niepoddawany procesom powodującym powstawanie pyłu i zabezpieczony w sposób uniemożliwiający uwalnianie się włókien do powietrza nie stanowi zagrożenia dla zdrowia ludzkiego.

Azbest umieszczony został w wykazie opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej „jako substancja niebezpieczna o działaniu rakotwórczym na człowieka. Udowodniono, bowiem, że substancja stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia w następstwie długotrwałego narażenia dróg oddechowych na wdychanie jego włókien. Największe zagrożenie stanowią tzw. włókna respirabilne, czyli takie, które mogą występować w postaci trwałego aerozolu w powietrzu i przedostają się z wdychanym powietrzem do organizmu. Są one dłuższe od 5 mikrometrów i mają grubość nie większą niż 3 mikrometry. Włókna te wdychane do pęcherzyków płucnych nie są wydalane. Ich szkodliwe działanie ujawniać się może po wielu latach w postaci następujących schorzeń:

1. Pylica azbestowa (azbestoza).
2. Międzybłonniak opłucnej.
3. Rak płuc

Tabela poniżej przedstawia ilość wyrobów zawierających azbest z jego rozmieszczeniem na terenie gminy Wąsosz.

Tabela 18. Rozmieszczenie wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy

Miejscowość	Ilość wyrobów zawierających azbest w 2023 r. w kg	Liczba mieszkańców ogółem	Wskaźnik ilości wyrobów zawierających azbest w kg na 100 mieszkańców
Bagienice	113250	122	92827,9
Bukowo Duże	16290	122	13352,5
Jaki	63760	76	83894,7
Kędziorowo	158390	208	76149,0
Komosewo	8670	111	7810,8
Kudłaczewo	32450	40	81125,0
Ławsk	34330	553	6208,0
Łempice	68580	138	49695,7
Modzele	-	74	-
Niebrzydy	68520	30	228400,0
Nieciki	142620	170	83894,1
Sulewo-Kownaty	94250	127	74212,6
Sulewo-Prusy	87970	115	76495,7
Szymany	33300	53	62830,2
Wąsosz I	163070	420	38826,2
Wąsosz II	237283	670	35415,4
Zalesie	102078	117	87246,2
Żebry	37610	333	11294,3

Średnia ilość wyrobów zawierających azbest na mieszkańca dla Gminy wynosi 42035 kg.

Najwyższy wskaźnik wyrobów zawierających azbest na 100 mieszkańców występuje na terenie sołectw: Zalesie, Szymany, Sulewo- Prusy, Sulewo- Kownaty, Niebrzydy, Nieciki, Kudłaczewo, Kędziorowo, Jaki, Bagienice.

7. Sfera funkcjonalno-przestrzenna

Określenie obszarów charakteryzujących się kryzysem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej wymaga m.in. analizy dostępności mieszkańców do podstawowej infrastruktury technicznej i społecznej, podstawowych usług, ilości i jakości terenów publicznych.

Jedną z podstawowych rodzajów infrastruktury technicznej jest dostęp do kanalizacji. Na terenie Gminy zbiorcza kanalizacja sanitarna doprowadzona jest do 3 sołectw: Ławsk, Wąsosz I, Wąsosz II. Łącznie ze zbiorczej kanalizacji sanitarnej korzysta 1067 osób. Należy zaznaczyć, iż dostęp do kanalizacji sanitarnej ma niebagatelne znaczenie z punktu widzenia ochrony środowiska. Brak możliwości odprowadzania ścieków do zbiorczej kanalizacji sanitarnej w

przypadku zwartej zabudowy i przydomowych oczyszczalni ścieków w przypadku zabudowy rozproszonej wiąże się z zanieczyszczeniem środowiska naturalnego tj. wód podziemnych i gruntowych oraz gleby. Miejscowości, które nie są podłączone do zbiorczej kanalizacji sanitarnej należy uznać za znajdujące się w sytuacji kryzysowej pod tym względem.

8. Sfera techniczna

Negatywne zjawiska w sferze technicznej to między innymi degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Mieszkaniowy zasób Gminy składa się z 20 lokali o łącznej powierzchni 935 m², zlokalizowanych w 6 budynkach

Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy

9	Lokalizacja zasobu	Ilość lokali/ powierzchnia (m ²)	Stan techniczny	Analiza potrzeb
2.	Nieciki (szkoła)	2/107,8	dobry	bieżąca eksploatacja w tym doraźne naprawy
3.	Ławsk (szkoła)	1/66,1	bardzo dobry	bieżąca eksploatacja w tym doraźne naprawy
5.	Wąsosz 1) Szkoła – Piaskowa 31 2) Plac Rzędziana 21 3) Plac Rzędziana 5	4/285,12 5/124 2/87,28	dobry słaby słaby	bieżąca eksploatacja w tym doraźne naprawy rozbiórka remont kapitalny
6.	Wąsosz ul. Mazowiecka 43A	6/264,80	bardzo dobry	bieżąca eksploatacja w tym doraźne naprawy

Za obszary w stanie kryzysowym należy uznać sołectwa na terenie, których zlokalizowane są budynki mieszkalne będące w złym stanie technicznym.

Ponadto na terenie Gminy zlokalizowane są budynki użyteczności publicznej wymagające remontów ze względu na stan techniczny (budynek GOKiS i szkoła). Oba zlokalizowane są na obszarze sołectwa Wąsosz II.

9. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych

Tabela poniżej przedstawia stany kryzysowe w gminie Wąsosz wg poszczególnych zjawisk:

Tabela 20. Zestawienie obszarów kryzysowych na terenie Gminy

Lp.	Miejscowość	Wskaźnik osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób pobierających zasiłki na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób bezrobotnych na 100 mieszkańców	Wskaźnik procentowego udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych
1.	Bagienice						x		
2.	Bukowo Duże				x		x	x	
3.	Jaki								
4.	Kędziorowo	x							
5.	Komosewo	x			x		x		x
6.	Kudłaczewo	x	x	x	x	x			x
7.	Ławsk		x	x		x		x	
8.	Łempice								
9.	Modzele			x					
10.	Niebrzydzy	x			x	x	x		x
11.	Nieciki								x
12.	Sulewo-Kownaty				x		x		
13.	Sulewo-Prusy6				x		x	x	x
14.	Szymany			x	x				

Lp.	Miejscowość	Wskaźnik osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób pobierających zasiłki na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób bezrobotnych na 100 mieszkańców	Wskaźnik procentowego udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych
15.	Wąsosz I		x	x		x		x	
16.	Wąsosz II	x	x	x					
17.	Zalesie		x	x					
18.	Żebry			x					x

Lp.	Miejscowość	Wskaźnik procentowego udziału osób bezrobotnych do 30 roku życia na 100 bezrobotnych zarejestrowanych w 2023 r.	Wskaźnik procentowego udziału osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 bezrobotnych zarejestrowanych w 2023 r.	Wskaźnik liczby przestępstw na 100 mieszkańców	Frekwencja wyborcza	Poziom nauczania-wyniki egzaminu ośmioklasisty	Wskaźnik obciążenia demograficznego na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu wieloletności na 100 mieszkańców
1.	Bagienice	x						x
2.	Bukowo Duże	x		x	x			
3.	Jaki				x			
4.	Kędziorowo							
5.	Komosewo			x			x	x
6.	Kudłaczewo		x				x	x
7.	Ławsk			x	x			
8.	Łempice		x		x			x
9.	Modzele				x			
10.	Niebrzydzy		x				x	x
11.	Nieciki	x						
12.	Sulewo-Kownaty	x						x
13.	Sulewo-Prusy	x						x
14.	Szymany	x			x			x

Lp.	Miejscowość	Wskaźnik procentowego udziału osób bezrobotnych do 30 roku życia na 100 bezrobotnych zarejestrowanych w 2023 r.	Wskaźnik procentowego udziału osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 bezrobotnych zarejestrowanych w 2023 r.	Wskaźnik liczby przestępstw na 100 mieszkańców	Frekwencja wyborcza	Poziom nauczania-wyniki egzaminu ośmioklasisty	Wskaźnik obciążenia demograficznego na 100 mieszkańców	Wskaźnik osób pobierających zasiłki z tytułu wieloletności na 100 mieszkańców
15.	Wąsosz I			x				
16.	Wąsosz II	x	x	x			x	
17.	Zalesie	x						
18.	Żebry							

Obszarami, które spełniają warunki wymienione w art. 9 ustawy o rewitalizacji do uznania za obszar zdegradowany na terenie gminy są miejscowości:

- ✓ Bukowo Duże – sfera społeczna, sfera techniczna, sfera gospodarcza
- ✓ Komosewo– sfera społeczna, sfera techniczna, sfera gospodarcza
- ✓ Kudłaczewo – sfera społeczna, sfera techniczna, sfera gospodarcza
- ✓ Ławsk -sfera społeczna, sfera techniczna, sfera gospodarcza
- ✓ Niebrzydzy- sfera społeczna, sfera techniczna, sfera gospodarcza
- ✓ Sulewo- Kownaty- sfera społeczna, sfera techniczna, sfera gospodarcza , sfera środowiskowa
- ✓ Sulewo – Prusy- sfera społeczna, sfera techniczna, sfera gospodarcza , sfera środowiskowa
- ✓ Szymany- sfera społeczna, sfera techniczna
- ✓ Wąsosz II- sfera społeczna, sfera techniczna

W miejscowościach tych nastąpiła koncentracja negatywnych zjawisk społecznych przy jednoczesnym współistnieniu negatywnych zjawisk w pozostałych strefach.

10. Obszar rewitalizacji

Zgodnie art. 10 ustawy o rewitalizacji obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji. Mając powyższe na uwadze wyznaczono następujące podobszary rewitalizacji

- ✓ Podobszar I - Sulewo –Prusy, Sulewo-Kownaty
- ✓ Podobszar II- Bukowo Duże
- ✓ Podobszar III- Wąsosz II

Łączny teren przeznaczony do rewitalizacji wynosi 267 ha, co daje około 19,5 % powierzchni Gminy i zamieszkuje go łącznie 1034 osoby (29,7 % ogółu ludności).

Tym samym mieści się on w limitach powierzchniowych i ludnościowych wyznaczonych przez ustawę o rewitalizacji.

Lokalne potencjały wyznaczonych podobszarów.

Wszystkie z wyznaczonych do rewitalizacji miejscowości mają potencjał rozwojowy i mają niebagatelne znaczenie z punktu widzenia rozwoju Gminy. Sołectwo Wąsosz II położone jest w miejscowości gminnej Wąsosz. Przebiegają przez nią wszystkie główne gminne szlaki komunikacyjne. Tutaj położona jest szkoła, dom kultury - odgrywające duże znaczenie edukacyjne i kulturalne z punktu widzenia mieszkańców Gminy. W chwili obecnej oba budynki wymagają gruntownego remontu i modernizacji. Na terenie Wąsosza położone są również najistotniejsze w Gminie zabytki. To tutaj toczy się głównie życie gospodarcze i kulturalne Gminy.

Miejscowość ma również podwaliny do rozwoju gospodarczego. Posiada pełne uzbrojenie techniczne tj. wodociąg, kanalizację, częściowo światłowód.

Sulewo-Kownaty i Sulewo-Prusy. Są to dwie graniczące ze sobą miejscowości. Podobnie jak Wąsosz są doskonale skomunikowane. Tu również zlokalizowana jest jedna ze szkół podstawowych z terenu Gminy, która odznacza się stosunkowo wysokim poziomem nauczania w skali zarówno lokalnej (powiatowej i wojewódzkiej), jak i krajowej. Niestety warunki w których pobierają naukę dzieci i młodzież nie są wystarczające i podobnie jak szkoła w Wąsoszu konieczne są remonty i modernizacja w celu osiągnięcia przez uczniów jeszcze lepszych wyników. Miejscowości mają również walory turystyczne i zabytkowe. Przebiega tutaj linia umocnień wojennych z okresu II wojny światowej.

Bukowo Duże posiada z kolei duże walory turystyczne i przyrodnicze. To tutaj zlokalizowane są 2 rezerваты przyrody, które mogą być podwaliną do rozwoju turystyki szczególnie turystyki weekendowej, ale nie tylko. W chwili obecnej na terenie sołectwa funkcjonuje 1 gospodarstwo agroturystyczne. Rewitalizacja miejscowości mogłaby wpłynąć na jej dalszy rozwój pod kątem turystyki i być miejscem atrakcyjnym z punktu widzenia miłośników przyrody.